

BİBLİYOGRAFYA:

İbn Hurdâzbih, *el-Mesâlik ve'l-memâlik*, s. 231; Hemdânî, *Şıfatü Cezîretü'l-Ârab* (nşr. Muhammed b. Ali el-Ekva'), Riyad 1974, s. 6, 9, 14-15, 58; Mes'ûdî, *Mürûcü'z-zeheb* (Abdülhamîd), I, 118-120; a.mlf., *et-Tenbîh*, s. 66-69; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, I, 345; Nüveyrî, *Nihâyetü'l-ereb*, Kahire 1923, I, 231-236; Süh-râb, *Kitâbü 'Acâ'ibü'l-ekâlîmi's-seb'a ilâ nihâyeti'l-îmâre* (nşr. Hans V. Mzik), Wien 1347/1929, s. 54-58, 71-73; Zekeriyâ b. Muhammed el-Kazvînî, *'Acâ'ibü'l-ma'hlûkât*, Beyrut 1978, s. 151-152, 175-177; Pîrî Reis, *Kitâb-ı Bahriye*, İstanbul 1935; Kâtip Çelebi, *Cihan-nümâ*, İstanbul 1145, s. 76-77; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, I, 40-41, 460-461; VIII, 273-608; Âlûsî, *Rûhu'l-me'ânî*, XV, 312-314; XXI, 98-100; XXVII, 105; J. T. Reinaud, *Géographie d'Aboulféda*, Paris 1883 — Frankfurt 1985 (nşr. Fuat Sezgin); M. I. Newbigin, *The Mediterranean Lands*, London 1924; Tantâvî Cevherî, *el-Cevâhir*, Kahire 1351, IX, 181-182; XXIV, 17-18; Abdülâzîz Sâlim — Ahmed Muhtâr el-Abbâdî, *Târîhu'l-bahriyyeti'l-İslâmiyye fi'l-Mağrib ve'l-Endelüs*, Beyrut 1969; a.mlf., *Târîhu'l-bahriyyeti'l-İslâmiyye fi Mısr ve's-Şâm*, Beyrut 1981; W. Heyd, *Yakın-Doğu Ticaret Tarihi* (trc. Enver Ziya Karal), Ankara 1975; F. Braudel, *The Mediterranean and the Mediterranean World in the Age of Philip II* (trc. Sian Reynolds), London 1976; Aly Mohamed Fahmy, *Muslim Naval Organisation in the Eastern Mediterranean*, Cairo 1980; Aziz Ahmed, *Târîhu Şıkkıliyyeti'l-İslâmiyye* (trc. Emin Tevfik et-Tayyibî), Trablusgarp 1399/1980; Hitti, *İslâm Tarihi*, III, 957-976; IV, 1028-1029; Yusuf Halacoğlu, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Menzil Teşkilâtı ve Yol Sistemi* (doçentlik tezi, 1982), İÜ Ed.Fak., s. 120-121; Uzunçarşılı, *Medhal*, s. 125, 145, 434-435; a.mlf., *Merkez-Bahriye*, s. 268, 359, 389, ayrıca bk. İndeks; Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye Tarihi*, İstanbul 1984, s. 87-98; H. İbrâhim Hasan, *İslâm Tarihi* (trc. İsmail Yiğit v.dğr.), İstanbul 1985, I, 334-335; II, 191-193, 357; III, 140; IV, 222, 1986; V, 295; VI, 28-34; Besim Darkot, "Akdeniz", *İA*, I, 233-237; D. M. Dunlop, "Bağır al-Rûm", *EI²* (İng.), I, 934-936.

İDRİS BOSTAN

el-AKDES

(الأكدهس)

Bahâullah diye bilinen
Mirza Hüseyin Ali'nin yazdığı
Bahâîliğin kutsal kitabı
(bk. BAHÂİLİK).

AKDİK, Kâmil

(1861-1941)

Son dönemin
"reîsülhattâtîn" unvanlı
meşhur hattatı.

29 Kasım 1861'de İstanbul'da Fındıklı'da doğdu. Tersâne-i Âmire erzak anbarı başkâtibi Süleyman Efendi'nin oğludur. İlk tahsilini yaptığı Zeyrek Sâliha

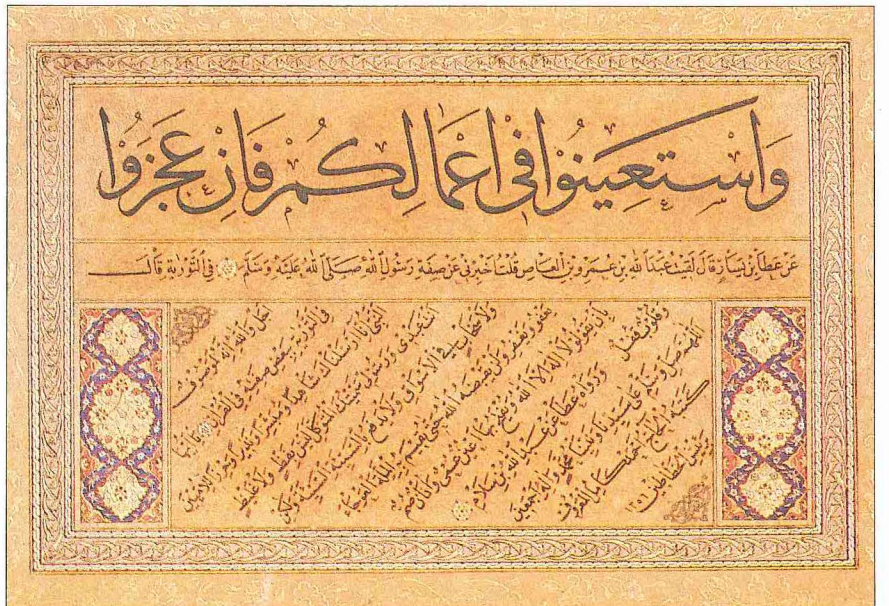
Kâmil
Akdik

Sultan Mektebi'nde yazı hocası Süleyman Efendi'den hat meşketmeye başladı. Fâtih Rüşdiyesi'ni bitirdikten sonra dahiliye muhasebesine memur oldu (1880). Bu arada Sâmi Efendi'ye dört yıl devam ederek sülüs-nesih yazılarından icâzet aldı (1884). Hocasının arzusuyla Kâmil mahlasını Hâşim'e çevirdi. Bu sebeple 1304-1307 (1887-1890) yılları arasındaki yazılarında Ahmed Hâşim imzasına rastlanmaktadır. Fakat bir müddet sonra tekrar Kâmil mahlasını kullanmaya başladığından bu isimle tanındı. Yazıdaki kabiliyet ve başarısı sebebiyle Divân-ı Hümâyun Mühimme Kalemî'ne tayin edildi (1894). Burada Sâmi Efendi'den divânî ve celî-divânî yazılarını ve tuğra çekmesini öğrenerek ertesi yıl nâmenüvisliğe getirildi. Hocası emekliye ayrılınca onun yerine Nişân-ı Hümâyun Ka-

lemi mümeyyizliği ve hutût-ı mütenevvia (bk. HAT) muallimi oldu (1909). Bu vazifesine 1914'te, yeni açılan Medresetü'l-hattâtîn sülüs-nesih hocalığı ile Galatasaray Sultânîsi rik'a dersleri hocalığı da ilâve edildi (1918). Bâbü'lî'nin lağvedilmesiyle Divân-ı Hümâyun'daki vazifesinden emekliye sevk edildi (1922). Harf inkılâbına kadar Hat Mektebi'nde hocalık yaptı (1928). Güzel Sanatlar Akademisi'nde hüsnuhat öğretilmesine müsaade edilince burada vefatına kadar yürüteceği yazı hocalığına başladı (1936). Biri 1935, diğeri 1940'ta olmak üzere Mısır prenslerinden Mehmed Ali Tevfik Paşa tarafından iki kere Mısır'a davet edildi. Birincisinde paşanın İslâm sanat ve mimarisinin hemen bütün devirlerini içine alan bir İslâm sanatları müzesi şeklinde yaptırdığı Kasrû'l-Menyel bünyesinde bulunan mescidin bütün yazılarını yazdı. İkincisinde ise aynı sarayda kurulan hat müzesine konulacak yazıları İbnülemin Mahmut Kemal İnal ile birlikte seçip tasnif etti. Günümüzde bir müze olarak kullanılan bu sarayın çeşitli bölümlerinde Kâmil Akdik'in pek çok yazısı bulunmaktadır. 23 Temmuz 1941 gecesi Fatih'teki evinde vefat etti ve Eyüp'te Gümüşsuyu Kabristanı'na defnedildi. Kabir kitabesi, oğlu ressam Şeref Akdik tarafından yazılmıştır.

Hat tarihinde zaman zaman kıdem ve dirayetiyle önde gelen hattatlara ve

Kâmil Akdik'in sülüs - nesih kütası (Emin Barın koleksiyonu)

rilmesi mütat olan "reisülhattâtın" unvanı son olarak 21 Ağustos 1915'te Kâmil Efendi'ye tevcih edilmiştir.

Kâmil Akdik disiplinli hayatı ve perhize dikkat etmesi sebebiyle uzun süren ömrünün sonlarında bile el titremesi ve görme bozukluğu gibi sıkıntılar çekmeden seçkin eserler bırakmıştır. Dîvân-ı Hümâyûn'daki resmî vazifesi esnasında divanî, celî-divanî veya rik'a hatlarıyla yazdığı *menşur**, berat, muâhedenâme, tasdiknâme gibi evrak dışında, yazı hocası olarak hazırladığı *meşk**'ler de pek çoktur. Ayrıca sülûs-nesih kıtalar, murakka'lar (yazı albümleri), hilye ve levhalar, kitâbeler, bazı sûre ve cüzlerden başka bir de mushaf yazmıştır.

Eski hattatların eserlerinden meydana gelen kıymetli hat koleksiyonu ölümünden sonra Topkapı Sarayı Müzesi'nce satın alınmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Melek Celâl, *Reisül-hattâtın Kâmil Akdik*, İstanbul 1938; İbnülemin, *Son Hattatlar*, s. 172-178; Mahmûd Kâmil Hüseyin Zeyyân v.dğr., *Delîlû methaftı kâşri'l-Menşel*, Kahire 1979, s. 51-59; M. Uğur Derman, *Türk Hat Sanatının Şâhceserleri*, İstanbul 1982, s. 49.

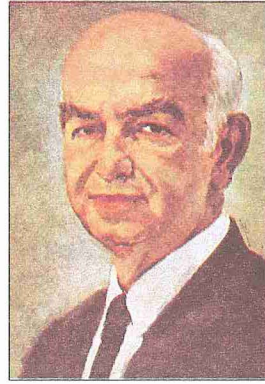
M. UĞUR DERMAN

AKDİK, Şeref

(1899-1972)

Ressam ve hattat.

Reisülhattâtın Kâmil Akdik'in oğludur. İstanbul'da doğdu; ilk ve orta öğrenimini Fâtih Merkez Rüşdiyesi'nde yaptı. Babasından hat meşketi ve sülûs, nesih, ta'likte usta bir hattat oldu. Fakat resme olan büyük istidadı onu bu sanata meslek olarak benimsemeye sevketti. Hoca Ali Rızâ Bey ve Çallı İbrahim'le tanışarak onların da teşvikiyle 1915'te Sanâyi-i Nefise Mektebi'ne girdi. Ancak bir süre sonra savaş sebebiyle ayrılmak zorunda kaldı. Savaştan sonra tekrar başladığı okulu M. Warnier, Ömer Âdil ve Çallı İbrahim'in atölyelerinde çalışarak 1924'te bitirdi. Bir yıl sonra açılan bir devlet imtihanını kazandı ve sanatını ilerletmek üzere Fransa'ya giderek Paris'te Julian Akademisi'nde Prof. Albert Laurence'le çalıştı. 1928'de İstanbul'a döndü. İlk yıllarından itibaren Güzel Sanatlar Birliği'nin üyesi oldu ve bütün karma sergilerine katıldı. 1941'den sonra Cumhuriyet Halk Partisi'nin, ressamları çeşitli bölgelere göndererek memleket manzaraları yaptırma çalışmaları

Şeref Akdik

na katıldı. "Sivas'ta Cer Atelyesi" ve Atatürk'ü makine başında tasvir eden "Telgrafhane" gibi eserlerini bu çalışmalar sırasında yaptı. Resmî görevini 1951 yılına kadar resim öğretmeni, o yıldan sonra da Güzel Sanatlar Akademisi'nde atölye hocası olarak emekliliğine kadar sürdürdü.

İlk sergisini Ankara Halkevi'nde açan Şeref Akdik, gerek Paris'teki öğrencilik yıllarında gerekse memlekete döndükten sonra çeşitli ödülleri kazandı. 1957'de o zamanki Şehir Galerisi'nde (şimdi ki Devlet Güzel Sanatlar Galerisi), geçmiş günleri konu alan ilk retrospektif sergisini ve akademiden emekli olduktan sonra da bu kurumun salonlarında aynı tarzda ikinci büyük sergisini açtı. 20 Haziran 1972'de öldü ve Karacaahmet Mezarlığı'na defnedildi.

Şeref Akdik resmin hemen her türünde çalışmıştır. Empresyonist prensiplere bağlı olup bilhassa manzara ve portrede çok başarılı örnekler vermiştir. Eserleri, İstanbul Resim ve Heykel Müzesi ile Ankara Devlet Resim ve Heykel Galerisi başta olmak üzere Sakıp Sabancı, Ali Koçman, Kernal Erhan gibi kişilerin özel koleksiyonlarında bulunmaktadır.

Şeref Akdik'in "Erdek'te Balıkçı Kayıkları" adlı yağlı boya tablosu (Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi)

BİBLİYOGRAFYA :

Celâl Esat Arseven, *Türk Sanatı Tarihi* İstanbul, ts. (Maarif Basımevi), s. 210-211; Gültekin Elibal, *Şeref Akdik: Hayatı-Sanatı-Eserleri*, İstanbul 1973; Osman Altıntaş, *Şeref Akdik*, Ankara 1988; R. Ekrem Koçu, "Akdik (Şeref)", *İst.A*, I, 515-516.

ZAHİR GÜVEMLİ

AKFEHSİ

(الأفهي)

Ebû Abbâs Şihâbüddîn Ahmed b. İmâd b. Muhammed b. Yûsuf el-Akfehî el-Kâhîrî (ö. 808/1405)

Şâfiî fakihî ve hadis âlimi.

İbnü'l-İmâd olarak da tanınan Akfehî, 750'den (1349) önce doğdu. Cemâled-din el-İsnevî, İrâkî, Bulkînî ve İbnü's-Sâiğ gibi hocalardan okudu. Fıkıhtaki derin bilgisi sayesinde devrindeki Şâfiî fukahasının önde gelenlerinden biri oldu. Reşîdî, Burhâneddin el-Halebî ve İbn Hacer gibi âlimler kendisinden ders aldılar.

Velûd bir müellif olan Akfehî, başta fıkıh olmak üzere İslâmî ilimlerin değişik dallarında, çoğu yazma olarak günümüze kadar ulaşan otuz kadar kitap ve risâle telif etmiştir. Bunlardan üçü basılmıştır. 1. *el-Kavlû't-tâm (temâm) fi ahkâmî'l-me'mûm ve'l-imâm* (Kahire 1322). 2. *Manzûme fi'l-ma'füvvât*. Fıkıha dair olan bu eser Ahmed er-Remlî'nin (ö. 957/1550) *Fethû'l-cevâd* adlı şerhi ve bu şerhe Hüseyin b. Süleyman er-Reşîdî'nin *Bulûğu'l-murâd bi-Fethi'l-cevâd* adıyla yaptığı hâşîye ile birlikte basılmıştır (Kahire 1286, 1298, 1299, 1321). 3. *Keşfü'l-esrâr 'ammâ hufiye 'alâ ('an fehmi) l-efkâr*. Kelâmla ilgili bazı konuları ihtiva eder (İskenderiye 1315).

Akfehî'nin yazma halinde olan diğer eserlerinden bazıları da şunlardır: *Teshî-*